

Το Ευαγγέλιο το Κατά Θωμά

Εισαγωγή

Το Ευαγγέλιο το Κατά Θωμά (Θ για συντομία) είναι ένα από τα Απόκρυφα, όπως το Κατά Πέτρο, το Κατά Βαρνάβα, το κατά Εβραίους και άλλα και συνίσταται σε μια συλλογή από 114 Λόγια του Ιησού. Μερικά από τα Λόγια είναι πανόμοια με εδάφια στα τέσσερα γνωστά Ευαγγέλια, καθώς και σε άλλα σημεία στην Καινή και Παλαιά Διαθήκη. Πολλά επίσης δείχνουν φανερή συγγένεια με αντίστοιχα εδάφια στην Καινή Διαθήκη (ΚΔ για συντομία), ενώ σε άλλα η συγγένεια φαίνεται πιο αδύνατη. Υπάρχουν όμως και Λόγια που είναι πρωτότυπα, χωρίς παράλληλη αντιστοιχία – ανεπαίσθητη έστω – στην ΚΔ. Αυτά τα τελευταία, κυρίως, κάνουν τους ειδικούς, να εντάξουν το Θ στην παράδοση των Γνωστικών Χριστιανών, που παρέμεινε ισχυρή μέχρι τον 5ο αιώνα μ.Χ.

Το Θ είναι γραμμένο στη Σαχιδική Κοπτική, που περιέχει ορισμένα ελληνικά στοιχεία, όπως οι λέξεις ανάγκη, ανάπαυση, αρχή, γαρ, εικών, επιθυμείν, καρπός, κόσμος, μαθητής, μακάριος, μοναχός, πνεύμα, πτώμα, σώμα, ψυχή και πολλές άλλες. Το χειρόγραφο, που οι ειδικοί τοποθετούν στον 4ο μ.Χ. αιώνα, ανακαλύφθηκε το 1945 κοντά στο χωριό Ναγκ Χαμμάντι (το αρχαίο Γενοβόσκιον) στην Άνω Αίγυπτο. Είναι ένας από 13 τόμους παπύρων, που τώρα βρίσκονται στο Κοπτικό Μουσείο του Καΐρου. Πρωτοδημοσιεύθηκε από τον Δρα Παχόρ Λαμπίμπ (Coptic Gnostic Papyri in the Coptic Museum At Old Cairo, Vol. 1, 1956) . Αργότερα ακολούθησαν πολλές άλλες δημοσιεύσεις, εκδόσεις, μεταφράσεις και μελέτες στην Αγγλία, Γαλλία και αλλού. (Η σχετική βιβλιογραφία βρίσκεται στο τέλος του βιβλίου.)

Είναι αξιοσημείωτο ότι το 1897, στην περιοχή της αρχαίας πόλης Οξύρρυγχος, κάπου 180 χλμ. νότια του Καΐρου, ανακαλύφθηκε ένας πάπυρος με 7 Λόγια του Ιησού στα Ελληνικά. Από την ίδια περιοχή, το 1903, ήρθαν στο φως δύο ακόμα κομμάτια παπύρων με συνολικά 12 Λόγια, όχι πολύ ευανάγνωστα. Αυτοί οι πάπυροι, που βρίσκονται στο Βρετανικό Μουσείο στο Λονδίνο, τοποθετούνται στον 3ο μ.Χ. αιώνα. Όλα αυτά τα Λόγια, σχεδόν κατά λέξη, βρίσκονται ανάμεσα στα 114 του Θ.

Το πρωτότυπο κείμενο του Θ έχει ορισμένα κενά που δεν μπορούν να συμπληρωθούν, όπως τα Λόγια 46, 50, 93, 101. Τούτα υποδεικνύονται με τη χρήση παρενθέσεων (.....). Περιέχει επίσης εδάφια που παρουσιάζουν δυσκολίες ερμηνείας, όπως στα Λόγια 7, 11, 19, 21, 22, 30 κλπ.

Σε τέτοιες περιπτώσεις η δυσκολία έγκειται λιγότερο στη σύνταξη του πρωτότυπου και περισσότερο στην απουσία αντίστοιχων σκέψεων και διατυπώσεων στην ΚΔ, καθώς και στα δόγματα της Εκκλησίας, τόσο της Ανατολικής όσο και της Δυτικής.

Στα περισσότερα Λόγια ο αναγνώστης θα αναγνωρίσει αμέσως τις αντιστοιχίες τους στη Βίβλο. Υπάρχουν οι παραβολές του σπορέα (9), του δειπνου και των καλεσμένων (64), του αμπελώνα και του φόνου του γιου του ιδιοκτήτη (65), καθώς και οι παρομοιώσεις για τη Βασιλεία, όπως ο κόκκος σινάπεως (20), ο καλός σπόρος και τα ζιζάνια (57), ο έμπορος και το μαργαριτάρι (76) κλπ. Υπάρχουν, επιπλέον, πάμπολλες φράσεις και προτάσεις ολόκληρες που έχουν στενότερη συγγένεια με ανάλογες διατυπώσεις και σκέψεις στην ΚΔ,

όπως τα Λόγια 16, 31, 44 κλπ. (Όλες αυτές οι παραλληλίες υποσημειώνονται σε κάθε σελίδα.)

Αρκετά όμως Λόγια του Θ περιέχουν ιδέες για τις οποίες δεν υπάρχουν αντιστοιχίες στη Βίβλο – όπως τα Λόγια 3, 7, 13 κλπ. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι ζήτημα διαφορετικής λεκτικής διατύπωσης, αλλά διαφορετικής θεώρησης, σκέψης και έμφασης. Για παράδειγμα, το ότι η Βασιλεία είναι μέσα στον άνθρωπο τονίζεται εξίσου και στην ΚΔ. Αλλά στο Θ η ιδέα συνδυάζεται με την Αυτογνωσία και την εσωτερική και εξωτερική ενότητα. Όπως διατυπώνεται στο Λόγο 22: «Όταν κάνετε τα δύο ένα· όταν κάνετε το έξω όπως το μέσα . . . όταν κάνετε το αρσενικό και το θηλυκό ένα . . . τότε θα εισέλθετε στη Βασιλεία».

Η ενότητα έχει, βέβαια, κεντρική θέση και στην ΚΔ («Εγώ και ο πατήρ έν εσμέν» Ιω Χ 30) και στο δόγμα της Θρησκείας (η ενιαία και αδιαίρετη Αγία Τριάδα). Αλλά στο Θ επαναλαμβάνεται με μεγάλη έμφαση. Η ενότητα είναι μια κατάσταση από την οποία οι άνθρωποι έχουν ξεπέσει: «Κάποτε όλοι ήσασταν ένα και γίνατε δύο: τώρα όμως που έχετε γίνει δύο τι θα κάνετε;» (11). Ο διχασμός και η πολλαπλότητα οδηγούν μακριά από τη θεία Πηγή. Η επιστροφή είναι επιστροφή στην ενότητα: «Όταν ένας είναι ο ίδιος ένας, γεμίζει φως» (61). Αυτή είναι η αληθινή Βασιλεία (22, παραπάνω) και η αληθινή Αυτογνωσία: «Άλλά η Βασιλεία είναι μέσα σας και απ' έξω. Όταν γνωρίσετε τον Εαυτό σας, τότε θα είστε γνωστοί και θα γνωρίζετε πως είστε γιοι του Ζωντανού Πατέρα. Αν όμως δεν γνωρίζετε τον Εαυτό σας, ζείτε στη φτώχεια και είστε η φτώχεια.» (3).

Αν το Θ περιέχει, όπως υποστηρίζουν μερικοί δυτικοί θεολόγοι, αιρετικές σκέψεις, εντούτοις η ιδέα της επιστροφής στην Ενότητα και στην Αυτογνωσία είναι ευπρόσδεκτη στις μέρες μας. Για τέτοια στροφή άλλωστε μιλούν οι οραματιστές μοναχοί μας της έρημου και του μοναστηριού.

Επιπλέον, το Θ παρέχει έναν ακόμα συνδεδετικό κρίκο μεταξύ του αρχαίου ελληνικού πνεύματος (το Δελφικό «Γνώθι Σαυτόν») και της Χριστιανικής Διδασκαλίας.

Τα λόγια

Αυτά είναι τα απόκρυφα Λόγια που είπε ο Ζωντανός Ιησούς και κατέγραψε ο Δίδυμος Ιούδας Θωμάς. Και είπε ο Ιησούς:

- (1) Όποιος βρει την ερμηνεία αυτών των λόγων δεν θα γευτεί θάνατο.
- (2) Όποιος αναζητεί ας μη σταματήσει ωσότου βρει· όταν βρει, θα ταραχτεί· αφού ταραχτεί, θα αποθαυμάσει και τότε θα γίνει Βασιλέας των πάντων.
- (3) Αν οι καθοδηγητές σας σας πουν «Ιδού, η Βασιλεία είναι στον ουρανό», τότε τα πετεινά του ουρανού θα σας ξεπεράσουν. Αν σας πουν, «είναι στη θάλασσα», τότε τα ψάρια θα σας ξεπεράσουν. Αλλά η Βασιλεία είναι μέσα σας και απ' έξω. Όταν γνωρίσετε τον Εαυτό σας, τότε θα είστε γνωστοί και θα γνωρίζε-τε πως είστε γιοι του Ζωντανού Πατέρα. Αν όμως δεν γνωρίζετε τον Εαυτό σας, ζείτε στη φτώχεια και είστε η φτώχεια.
- (4) Ένας γέρος δεν θα διστάσει να ρωτήσει ένα μωρό επτά ημερών για τον τρόπο της ζωής και έτσι θα ζήσει. Πολλοί δε που είναι πρώτοι θα γίνουν τελευταίοι και όλοι θα γίνουν ένα.
- (5) Γνώριζε πρώτα ότι είναι ενώπιόν σου και ότι είναι κρυμμένο θα αποκαλυφθεί. Διότι δεν υπάρχει τίποτα κρυμμένο που δεν θα φανερωθεί.
- (6) Οι μαθητές Του Τον ρώτησαν λέγοντας: «Πώς θα ήθελες να νηστεύουμε, πώς να προσευχόμαστε, πώς να κάνουμε ελεημοσύνη, και ποια δίαιτα να τηρούμε;» Ο Ιησούς είπε: «Να μη ψεύδεστε και να μη κάνετε αυτό που μισείτε, διότι όλα φανερώνονται ενώπιον του Ουρανού. Δεν υπάρχει τίποτα το κρυμμένο, που δεν θα φανερωθεί και τίποτα το καλυμμένο, που θα παραμείνει χωρίς να αποκαλυφθεί.»
- (7) Μακάριο το λιοντάρι που το τρώει ο άνθρωπος και το λιοντάρι γίνεται άνθρωπος. Καταραμένος ο άνθρωπος που τον τρώει το λιοντάρι και ο άνθρωπος γίνεται λιοντάρι.
- (8) Ο Άνθρωπος είναι όπως ένας γνωστικός ψαράς, που έριξε το δίχτυ του στη θάλασσα και το έσυρε έξω γεμάτο μικρά ψάρια. Βρίσκοντας ανάμεσά τους ένα καλό μεγάλο ψάρι ο γνωστικός ψαράς ξανάριξε στη θάλασσα όλα τα μικρά ψάρια χωρίς λύπη, διαλέγοντας το ένα, το μεγάλο. Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω.
- (9) Ιδού, ο σπορέας βγήκε με το χέρι γεμάτο σπόρους και τους έσπειρε. Μερικοί έπεσαν στο δρόμο και ήρθαν τα πουλιά και τους έφαγαν. Άλλοι έπεσαν σε πέτρες και δεν μπόρεσαν να ριζώσουν στη γη και να ξεπετάξουν βλαστάρια. Άλλοι πάλι έπεσαν ανάμεσα σε αγκάθια και καταπνίγηκαν και τα σκουλήκια τούς κατέφαγαν. Άλλοι όμως έπεσαν σε γη καλή, που απέδωσε καρπό πολύ στον Ουρανό: ο ένας εξήντα, ο άλλος εκατόν είκοσι φορές περισσότερο.
- (10) Έριξα φωτιά στον κόσμο και τη φυλάγω, ωσότου ο κόσμος πυρποληθεί.
- (11) Τούτος ο ουρανός θα παρέλθει και ο ουρανός υπεράνω θα παρέλθει. Οι νεκροί δεν ζωντανεύουν και οι ζωντανοί δεν πεθαίνουν. Τις μέρες που τρώγατε τα πεθαμένα, τα ζωντανεύατε: όταν έρθετε στο φως, τι θα κάνετε; Κάποτε όλοι ήσασταν ένα και γίνατε δύο: τώρα όμως που έχετε γίνει δύο, τι θα κάνετε;

(12) Οι μαθητές είπαν στον Ιησού: «Ξέρουμε ότι θα αποχωρήσεις από μας. Ποιος θα είναι τότε ο μεγαλύτερος ανάμεσά μας;» Ο Ιησούς τούς είπε: «Όπου και αν έχετε φθάσει, θα πάτε στον Ιάκωβο τον Δίκαιο, για χάρη του οποίου έγινε ο ουρανός και η γη.»

(13) Ο Ιησούς είπε στους μαθητές: «Κάνετε παρομοιώσεις και πείτε Μου με τι μοιάζω.» Ο Σίμων Πέτρος είπε: «Είσαι σαν ένας δίκαιος Άγγελος.» Ο Ματθαίος είπε: «Είσαι σαν ένας γνωστικός φιλόσοφος.» Ο Θωμάς είπε: «Κύριε, το στόμα μου δεν μπορεί καθόλου να πει με τι μοιάζεις.» Ο Ιησούς είπε: «Δεν είμαι ο Κύριός σου, επειδή ήπιες και μέθυσες από την κελαρυστή πηγή, που Εγώ διοχέτευσα.» Παίρνοντάς τον παράμερα του είπε τρεις λέξεις. Όταν ο Θωμάς γύρισε στους συντρόφους του, τον ρώτησαν τι του είπε ο Ιησούς. Ο Θωμάς απάντησε: «Αν σας πω μία από τις λέξεις, θα πάρετε πέτρες να μου ρίξετε: φωτιά θα ξεπηδήσει από τις πέτρες και θα σας κάψει.»

(14) Ο Ιησούς τούς είπε: «Αν νηστεύετε, θα συσσωρεύσετε αμαρτία, αν προσεύχεστε, θα κατακριθείτε, αν κάνετε ελεημοσύνες, θα κάνετε κακό στο πνεύμα σας. Αν πηγαίνοντας σε άλλα μέρη και ταξιδεύοντας σε ξένες χώρες γίνετε δεχτοί, να τρώτε ότι σας προσφέρουν και να θεραπεύετε τους αρρώστους. Διότι αυτό που εισέρχεται στο στόμα σας δεν θα σας μολύνει, αλλά αυτό που εξέρχεται από το στόμα σας - αυτό θα σας μολύνει.

(15) Όταν δείτε Εκείνον, που δεν γεννήθηκε από γυναίκα, να Τον προσκυνήσετε και να Τον λατρέψετε: είναι ο Πατέρας σας.

(16) Οι άνθρωποι πιθανόν να νομίζουν ότι ήρθα φέρνοντας ειρήνη στον κόσμο: δεν γνωρίζουν ότι ήρθα φέρνοντας διαίρεση, φωτιά, σπαθί, πόλεμο. Διότι αν είναι πέντε σε ένα σπίτι, οι τρεις θα είναι εναντίον των δύο και οι δύο εναντίον των τριών, και ο πατέρας εναντίον του γιου και ο γιος εναντίον του πατέρα, και όλοι θα στέκονται μονάχοι.

(17) Θα σας δώσω εκείνο που μάτι δεν έχει δει, αυτί δεν έχει ακούσει και χέρι δεν έχει αγγίξει και δεν έχει εισχωρήσει στην καρδιά του ανθρώπου.

(18) Οι μαθητές ρώτησαν: «Πες μας πώς θα είναι το τέλος μας.» Ο Ιησούς απάντησε: Έχετε λοιπόν ανακαλύψει την αρχή και ρωτάτε για το τέλος; Διότι εκεί που είναι η αρχή, εκεί βρίσκεται και το τέλος. Μακάριος εκείνος που θα σταθεί στην αρχή και θα γνωρίζει το τέλος και δεν θα γευτεί θάνατο.

(19) Μακάριος εκείνος που ήταν και είναι, προτού γίνει πλάσμα. Αν είστε μαθητές Μου και ακούτε τα λόγια Μου, αυτές οι πέτρες θα σας διακονούν. Διότι έχετε πέντε δέντρα στον Παράδεισο, που μένουν ασάλευτα χειμώνα καλοκαίρι και δεν πέφτουν τα φύλλα τους. Όποιος τα γνωρίζει, δεν θα γευτεί θάνατο.

(20) Οι μαθητές ρώτησαν τον Ιησού: «Πες μας πώς είναι η Βασιλεία των Ουρανών.» Εκείνος είπε: «Είναι σαν κόκκος σινάπεως, ο μικρότερος από όλους τους σπόρους. Όταν όμως φυτευτεί στον καλλιεργημένο αγρό, ξεφυτρώνει ένα μεγάλο κλωνάρι και γίνεται σκέπη για τα πετεινά του ουρανού.»

(21) Η Μαριάμ ρώτησε τον Ιησού: «Με τι μοιάζουν οι μαθητές Σου;» Εκείνος απάντησε: Είναι σα μικρά παιδιά, που μένουν σε ένα οικόπεδο, που δεν τους ανήκει. Όταν έρθουν οι ιδιοκτήτες θα πουν: «Δώστε μας πίσω το οικόπεδο μας.» Για να δώσουν το οικόπεδο πίσω

βγάζουν τα ρούχα τους, μένοντας γυμνοί στη θέα των ιδιοκτητών. Γι' αυτό λέω: αν ο οικοδεσπότης γνωρίζει πως έρχεται ο κλέφτης, θα γρηγορεί και δεν θα τον αφήσει να διαρρήξει τον οίκο της κυριαρχίας του και να κλέψει τα αγαθά του. Εσείς, λοιπόν, να γρηγορείτε στον κόσμο. Θωρακιστείτε με μεγάλη δύναμη, μήπως οι ληστές βρουν τρόπο και σας πλησιάσουν: διότι έτσι θα κατορθώσετε να εκπληρώσετε την ανάγκη σας. Μακάρι να είναι ανάμεσά σας ένας με σύνεση και, όταν ο καρπός ωριμάσει, να έρθει γρήγορα με το δρεπάνι στο χέρι, να τον θερίσει. Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω.»

(22) Ο Ιησούς βλέποντας τα βρέφη να θηλάζουν είπε στους μαθητές: «Αυτά τα βρέφη που θηλάζουν είναι σαν εκείνους που εισέρχονται στη Βασιλεία.» Οι μαθητές ρώτησαν: «Και μείς με το να είμαστε βρέφη θα εισέλθουμε στη Βασιλεία;» Ο Ιησούς τους απάντησε: «Όταν κάνετε τα δύο ένα, όταν κάνετε το έξω όπως το μέσα και το μέσα όπως το έξω και το άνω όπως το κάτω, όταν κάνετε το αρσενικό και το θηλυκό ένα, έτσι που το αρσενικό παύει σαν αρσενικό και το θηλυκό σαν θηλυκό, όταν κάνετε μάτι στη θέση του ματιού, χέρι στη θέση του χεριού, πόδι στη θέση του ποδιού και εικόνα στη θέση της εικόνας, τότε θα εισέλθετε στη Βασιλεία.»

(23) Θα σας διαλέξω έναν στους χίλιους, δύο στις δέκα χιλιάδες και αυτοί θα στέκονται σαν ένας, μονάχος.

(24) Οι μαθητές είπαν: «Δείξε μας τον τόπο που είσαι Συ, διότι είναι ανάγκη να τον αναζητήσουμε.» Ο Ιησούς απάντησε: «Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. Μέσα στον άνθρωπο του φωτός είναι το φως και φωτίζει όλο τον κόσμο. Όταν δεν λάμπει, υπάρχει σκοτάδι.»

(25) Αγαπάτε τον αδελφό σας σαν την ψυχή σας, φυλάγετέ τον σαν κόρη οφθαλμού.

(26) Βλέπετε το κάρφος στο μάτι του αδελφού σας, αλλά δεν βλέπετε το δοκάρι στο δικό σας μάτι. Όταν αποβάλετε το δοκάρι από το δικό σας μάτι, τότε θα δείτε πιο καθαρά, πώς να βγάλετε το κάρφος από το μάτι του αδελφού σας.

(27) Αν δεν νηστεύετε από τον κόσμο, δεν θα βρείτε τη Βασιλεία. Αν δεν τηρείτε το Σάββατο σαν Σάββατο, δεν θα δείτε τον Πατέρα.

(28) Στάθηκα στη θέση μου μέσα στον κόσμο και παρουσιάστηκα με σάρκα. Τους βρήκα όλους κορεσμένους, κανέναν διψασμένο. Η ψυχή μου πόνεσε τους υιούς των ανθρώπων, διότι είναι τυφλοί στην καρδιά τους και δεν βλέπουν πως γυμνοί ήρθαν στον κόσμο και γυμνοί ζητούν να αποχωρήσουν. Τώρα όμως είναι μεθυσμένοι. Όταν αποτινάξουν τη μέθη τους, θα μετανοήσουν.

(29) Αν η σάρκα έγινε εξαιτίας του πνεύματος, τούτο είναι θαύμα. Αν όμως το πνεύμα έγινε εξαιτίας του σώματος, τούτο είναι θαύμα θαυμάτων. Αλλά εγώ θαυμάζω, το ότι αυτός ο μεγάλος πλούτος έχει κατοικήσει σε τέτοια φτώχεια.

(30) Όπου υπάρχουν τρεις θεοί και οι τρεις είναι θεοί. Όπου υπάρχουν δύο ή ένας και εγώ είμαι μαζί τους.

(31) Κανένας προφήτης δεν γίνεται αποδεκτός στο χωριό του, κανένας γιατρός δεν θεραπεύει όσους τον ξέρουν.

(32) Μια πόλη χτισμένη σε ψηλό βουνό και οχυρωμένη δεν μπορεί να πέσει, αλλά ούτε και να μείνει κρυμμένη.

(33) Ότι ακούτε και στο ένα αυτί και στο άλλο, τούτο να διακηρύξετε από τα δώματα. Διότι κανένας δεν ανάβει ένα λυχνάρι για να το κρύβει απόμερα, αλλά το βάζει πάνω στο λυχνοστάτη έτσι που όλοι όσοι πληγαινοέρχονται να βλέπουν το φως.

(34) Αν ο τυφλός οδηγεί τον τυφλό και οι δύο θα πέσουν σε λάκκο.

(35) Δεν μπορεί κάποιος να μπει στο σπίτι του δυνατού και να το καταλάβει με βία, εκτός αν πρώτα του δέσει τα χέρια: Τότε θα μπορέσει να λεηλατήσει το σπίτι.

(36) Μη μερμινάτε από το πρωί ως το βράδυ και από το βράδυ ως το πρωί για το πως θα ντυθείτε.

(37) Οι μαθητές ρώτησαν: «Πότε θα αποκαλυφθείς σε μάς; Πότε θα Σε δούμε;» Ο Ιησούς απάντησε: «Όταν βγάλετε τα φορέματα σας χωρίς να ντρέπεστε και τα βάλετε χάμω και τα καταπατήσετε σα μικρά παιδιά· τότε θα δείτε τον Υιό του Ζώντος και δεν θα φοβάστε.»

(38) Πολλές φορές επιθυμήσατε να ακούσετε τα λόγια αυτά που σας λέω και δεν υπάρχει άλλος από τον οποίο θα τα ακούσετε. Θα έρθουν μέρες που θα με αναζητάτε και δεν θα με βρίσκετε.

(39) Οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι πήραν τα κλειδιά της Γνώσεως και τα έκρυψαν. Ούτε οι ίδιοι εισήλθαν ούτε επέτρεψαν σε άλλους, που ήθελαν να εισέλθουν. Εσείς όμως να είστε φρόνιμοι σαν ερπετά και ακέραιοι σαν περιστέρια.

(40) Μια κληματαριά φυτεύτηκε χωρίς από τον Πατέρα. Αφού δεν δυνάμωσε, θα ξεριζωθεί και θα αφανιστεί.

(41) Όποιος έχει στο χέρι του, σ' αυτόν θα δοθεί περισσότερο. Όποιος δεν έχει, απ' αυτόν θα αφαιρεθεί και το λίγο που έχει.

(42) Γίνετε περαστικοί. (Να είστε παρόντες καθώς περνάτε.)

(43) Οι μαθητές ρώτησαν: «Ποιος είσαι Συ που μάς λες αυτά τα πράγματα;». Ο Ιησούς απάντησε: «Δεν γνωρίζετε ποιος είμαι από αυτά που σας λέω; Γίνατε σαν τους Ιουδαίους, που ενώ αγαπούν το δέντρο, μισούν τον καρπό του και ενώ αγαπούν τον καρπό, μισούν το δέντρο.»

(44) Όποιος βλασφημήσει κατά του Πατέρα θα έχει συγχώρεση, όποιος βλασφημήσει κατά του Υιού θα έχει συγχώρεση επίσης. Όποιος όμως βλασφημήσει κατά του Αγίου Πνεύματος δεν θα έχει συγχώρεση ούτε στη γη ούτε στον ουρανό.

(45) Τα σταφύλια δεν μαζεύονται από αγκάθια, ούτε τα σύκα: διότι τα αγκάθια δεν έχουν καρπό. Ο αγαθός άνθρωπος παρέχει αγαθά από το θησαυρό του, ενώ ο κακός βγάζει τα πονηρά από το θησαυρό της κακίας του που είναι στην καρδιά του και λέει πονηριές. Από την αφθονία της καρδιάς του βγάζει το πονηρό.

(46) Από τον Αδάμ μέχρι τον Ιωάννη τον Βαπτιστή κανένας από όσους γεννήθηκαν από γυναίκα δεν είναι ανώτερος από τον Ιωάννη (.....). Εγώ δε λέω, ότι όποιος από σας γίνει σα μικρό παιδί θα γνωρίσει τη Βασιλεία και θα είναι ανώτερος από τον Ιωάννη.

(47) Είναι αδύνατο ένας άνθρωπος να καβαλήσει δύο άλογα συγχρόνως ή να τεντώσει δύο τόξα. Είναι αδύνατο, επίσης, ένας δούλος να υπηρετεί δύο κυρίους: θα τιμά τον ένα και θα βρίζει τον άλλο. Κανένας δεν πίνει παλιό κρασί και αμέσως επιθυμεί να πιει το νέο· και δεν βάζει νέο κρασί σε παλιούς ασκούς μήπως σπάσουν, ούτε παλιό κρασί σε καινούργιους, μήπως χαλάσει το κρασί. Κανένας πάλι δεν ράβει παλιό μπάλωμα σε καινούριο φόρεμα, διότι θα φαίνεται η ραφή.

(48) Αν στο ίδιο σπίτι δύο έχουν ειρήνη μεταξύ τους, θα πουν στο βουνό «Μετακινήσου» και αυτό θα μετακινηθεί.

(49) Μακάριοι οι μοναχοί και οι εκλεκτοί, διότι εσείς θα βρείτε τη Βασιλεία: διότι εσείς απ' εκεί προέρχεστε και πάλι εκεί θα επιστρέψετε.

(50) Αν σας ρωτήσουν, «Από που ήρθατε;» απαντήστε: «Ήρθαμε από το Φως, όπου το Φως γεννιέται το ίδιο μόνο Του. (.....) και φανερώθηκε στην εικόνα τους. «Αν σας ρωτήσουν: «Ποιοι είστε;» απαντήστε: «Είμαστε οι γιοι Του, οι εκλεκτοί του Ζωντανού Πατέ-ρα.» Αν σας ρωτήσουν, «Ποιο είναι μέσα σας το σημείο του Πατέρα σας;» απαντήστε: «Είναι μία κίνηση και ανάπαυση».

(51) Οι μαθητές ρώτησαν: «Πότε θα έρθει η ανάπαυση των νεκρών, και πότε ο νέος κόσμος;» Εκείνος απάντησε: «Αυτό που περιμένετε έχει ήδη έρθει, αλλά δεν το γνωρίζετε.»

(52) Οι μαθητές είπαν: «Είκοσι-τέσσερις προφήτες του Ισραήλ μίλησαν για Σένα. Τους αποκρίθηκε: «Παραγνωρίζετε τον Ζωντανό που είναι μπροστά σας και μιλάτε για πεθαμένους.»

(53) Οι μαθητές ρώτησαν: «Ωφελεί η περιτομή ή όχι;» Εκείνος απάντησε: «Αν ωφελούσε, η μητέρα θα γεννούσε τα παιδιά του άντρα της έτσι, που να έχουν ήδη την περιτομή. Αλλά η αληθινή περιτομή του Πνεύματος είναι ωφέλιμη από κάθε άποψη.»

(54) Μακάριοι οι φτωχοί, διότι δική σας είναι η Βασιλεία των Ουρανών.

(55) Όποιος δεν μισήσει τον πατέρα του και τη μητέρα του, δεν θα μπορέσει να γίνει μαθητής Μου και όποιος δεν μισήσει τους αδελφούς και τις αδελφές του και δεν σηκώσει το σταυρό του κατά τον τρόπο Μου, δεν θα είναι άξιος Μου.

(56) Όποιος γνώρισε τον κόσμο βρήκε ένα πτώμα: για κείνον που βρήκε ένα πτώμα ο κόσμος δεν είναι αντάξιος.

(57) Η Βασιλεία του Πατέρα είναι όπως ένας άνθρωπος που φύτεψε καλούς σπόρους. Τη νύχτα ήρθε ο εχθρός του και έσπειρε ζιζάνια ανάμεσα στους καλούς σπόρους. Ο γεωργός δεν άφησε τους βοηθούς του να ξεριζώσουν τα ζιζάνια. Τους είπε: «Όχι, μήπως ξεριζώνοντας τα ζιζάνια ξεριζώσετε και το σιτάρι. Αλλά την ημέρα του θερισμού τα ζιζάνια θα ξεχωρίζουν: τότε θα τα ξεριζώσετε και θα τα κάψετε.»

(58) Μακάριος ο άνθρωπος που εργάστηκε (ή υπέφερε): βρήκε τη Ζωή.

(59) Να κοιτάζετε τον Ζωντανό Έναν όσο ζείτε, μήπως πεθάνετε και θελήσετε να τον δείτε και δεν μπορείτε να δείτε.

(60) Βλέποντας κάποιον Σαμαρείτη να μεταφέρει ένα αρνί πηγαίνοντας προς την Ιουδαία, ο Ιησούς ρώτησε τους μαθητές Του: «Γιατί μεταφέρει το αρνί;» Εκείνοι απάντησαν: «Θα το σφάξει για να το φάει.» Τότε τους είπε: «Εφόσον το αρνί είναι ζωντανό, δεν θα το φάει, αλλά μόνο αφού το σφάξει και κείνο γίνει πτώμα. Οι μαθητές είπαν ναι, αλλιώς δεν θα μπορούσε να το κάνει. Εκείνος τους είπε: «Και σεις να αναζητήσετε έναν τόπο ανάπαυσης για τον εαυτό σας, μήπως γίνετε πτώματα και σας φάνε.»

(61) Δύο θα αναπαύονται σε ένα στρώμα. Ο ένας θα πεθάνει ο άλλος θα ζήσει. Η Σαλώμη ρώτησε: «Ποιος είσαι και από ποιον πήρες τη θέση σου στον πάγκο μου και έφαγες από το τραπέζι μου;» Ο Ιησούς αποκρίθηκε: «Είμαι Εκείνος που είναι από τον Αϊδίο και Μου δόθηκε ό,τι είναι του Πατέρα Μου.» Η Σαλώμη είπε: «Είμαι μαθήτριά Σου.» Ο Ιησούς αποκρίθηκε: «Όταν ένας είναι ο ίδιος ένας, γεμίζει φως. Όταν είναι διχασμένος, γεμίζει σκοτάδι.»

(62) Λέω τα μυστήριά Μου σ' αυτούς που είναι άξιοι να τα δεχθούν. Μην αφήνετε το αριστερό σας χέρι να γνωρίζει τι κάνει το δεξί.

(63) Ήταν ένας πλούσιος άνθρωπος που είχε πολλά χρήματα. «Θα χρησιμοποιήσω τα χρήματά μου σε φυτείες σπέρνοντας και θερίζοντας και γεμίζοντας τις αποθήκες μου με καρπούς, έτσι που να μη μου λείπει τίποτα.» Αυτά σκεφτόταν στην καρδιά του. Το ίδιο βράδυ πέθανε. Ο έχων ώτα ακούει ακουέτω.

(64) Ένας άνθρωπος είχε καλεσμένους. Όταν ετοίμασε το δείπνο, έστειλε τον υπηρέτη του να καλέσει τους φίλους του. Αυτός πάει στον πρώτο και του λέει: «Ο κύριός μου σε προσκαλεί.» Εκείνος του απαντά: «Έχω χρηματικές υποθέσεις με εμπόρους. Απόψε θα με επισκεφθούν και πρέπει να τους συναντήσω για να τις διευθετήσουμε. Συγχωρέστε την απουσία μου από το δείπνο.» Ο υπηρέτης πάει σε δεύτερο και του λέει: «Έχεις πρόσκληση από τον κύριο μου.» Ο άλλος του απαντά: «Αγόρασα ένα σπίτι και η παρουσία μου εκεί απαιτείται για μία μέρα. Δεν θα έχω χρόνο απόψε.» Πάει και σε τρίτο και του λέει ότι τον προσκαλεί ο κύριος του. Ο άλλος του απαντά: «Ένας φίλος μου παντρεύεται και εγώ έχω να κανονίσω το γαμήλιο δείπνο. Δεν θα μπορέσω να έρθω. Παρακαλώ να συγχωρέστε την απουσία μου. Πάει και σε τέταρτο, ο οποίος του απαντά: «Αγόρασα μία περιοχή και πάω να μαζέψω τα μισθώματα. Δεν θα μπορέσω να έρθω. Συγχωρέστε την απουσία μου.» Ο υπηρέτης γύρισε στον κύριό του και του είπε: «Όσοι πήραν την πρόσκληση για το δείπνο παρακαλούν να συγχωρέσεις την απουσία τους.» Τότε ο κύριος είπε: «Πήγαινε στους δρόμους και φέρε όποιον βρεις: ας δειπνήσουν αυτοί εδώ. Οι έμποροι και αγοραπωλητές δεν θα εισέλθουν στο χώρο του Πατέρα μου.»

(65) Ένας καλός άνθρωπος είχε έναν αμπελώνα. Τον παραχώρησε σε καλλιεργητές να τον δουλεύουν και να του δίνουν τους καρπούς. Έστειλε έναν υπηρέτη να του δώσουν τον καρπό του αμπελώνα. Αυτοί τον έπιασαν και τον ξυλοκόπησαν: λίγο ακόμα και θα τον σκότωναν. Ο υπηρέτης γύρισε και το είπε στον κύριό του. Ο κύριος σκέφθηκε ότι ίσως δεν

τον γνώρισαν και έστειλε άλλον υπηρέτη. Αλλά οι καλλιεργητές τον ξυλοκόπησαν και αυτόν. Τότε ο κύριος έστειλε τον γιο του λέγοντας: «Θα σεβαστούν ίσως τον γιο μου.» Επειδή όμως αυτοί γνώριζαν ότι ο γιος ήταν ο κληρονόμος του αμπελώνα, τον έπιασαν και τον θανάτωσαν. Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω.

(66) Δείξτε μου την πέτρα που απέρριψαν οι οικοδόμοι· αυτή είναι ο ακρογωνιαίος λίθος.

(67) Όποιος γνωρίζει τα πάντα, αλλά δεν γνωρίζει τον εαυτό του, στερείται τα πάντα.

(68) Μακάριοι είστε όταν σας μισούν και σας διώκουν και δεν βρίσκεται τόπος όπου δεν σας καταδιώξαν.

(69) Μακάριοι όσοι καταδιώχτηκαν στην καρδιά τους: εκείνοι αληθινά έχουν γνωρίσει τον Πατέρα. Μακάριοι όσοι πεινούν, διότι η όρεξη εκείνου που επιθυμεί, θα ικανοποιηθεί.

(70) Όταν μέσα σας γεννηθεί εκείνο που ήδη έχετε στον εαυτό σας, εκείνο θα σας σώσει. Αν δεν κατέχετε εκείνο που είναι μέσα σας, αυτό θα σας θανατώσει.

(71) Θα καταστρέψω αυτή την οικία και κανένας δεν θα μπορέσει να την ξαναχτίσει.

(72) Κάποιος είπε στον Ιησού: «Πες στους αδελφούς μου να μοιράσουν την πατρική μας περιουσία μαζί μου.» Εκείνος απάντησε: «Άνθρωπε, ποιος με έκανε διανομέα;» και γυρίζοντας στους μαθητές Του είπε: «Σίγουρα, δεν με θεωρείτε διανομέα;»

(73) Ο μεν θερισμός είναι μεγάλος, οι δε εργάτες λίγοι. Να προσεύχεστε στον Κύριο να στείλει εργάτες για το θερισμό.

(74) Κάποιος είπε: «Κύριε, υπάρχουν πολλοί γύρω από τη δεξαμενή, αλλά κανένας μέσα στη δεξαμενή.»

(75) Ο Ιησούς είπε: «Πολλοί στέκονται στην εξώπορτα, αλλά μόνο οι μοναχικοί θα εισέλθουν στο νυμφώνα.»

(76) Η Βασιλεία του Πατέρα είναι σαν κάποιον έμπορο που είχε μεγάλο φορτίο εμπορευμάτων και βρήκε ένα μαργαριτάρι. Όντας φρόνιμος, πούλησε το φορτίο του και αγόρασε το ένα μαργαριτάρι. Εσείς επίσης αναζητείστε το θησαυρό που δεν ξεπέφτει, αλλά διαρκεί, εκεί όπου ούτε σκώρος έρχεται και κατατρώνει ούτε σκουλήκι καταστρέφει.

(77) Εγώ είμαι το Φως υπεράνω των πάντων. Εγώ είμαι το Παν· το Παν προήλθε από μένα και το Παν έρχεται σε Μένα. Σκίστε ένα ξύλο: εκεί είμαι Εγώ. Σηκώστε μια πέτρα: εκεί θα βρείτε Εμένα.

(78) Γιατί βγήκατε στην ερημιά; Για να δείτε ένα καλάμι να σαλεύει στον άνεμο και έναν άνθρωπο ντυμένο σε ρούχα μαλακά; Οι βασιλιάδες και οι μεγιστάνες είναι ντυμένοι σε ρούχα μαλακά και δεν θα μπορέσουν να γνωρίσουν την αλήθεια.

(79) Μια γυναίκα μέσα από το πλήθος Τού είπε: «Ευλογημένη η μήτρα που σε γέννησε και οι μαστοί που σε γαλούχησαν.» Εκείνος αποκρίθηκε: «Ευλογημένοι είναι όσοι άκουσαν τον λόγο του Πατέρα και τον τήρησαν αληθινά: Διότι θα έρθουν μέρες που θα λέτε, Ευλογημένη η μήτρα που δεν συνέλαβε και οι μαστοί που δεν γαλούχησαν.»

(80) Όποιος γνώρισε τον κόσμο βρήκε το σώμα. Όποιος βρήκε το σώμα, για κείνον ο κόσμος δεν είναι αντάξιος.

(81) Όποιος έγινε πλούσιος, ας γίνει βασιλέας και όποιος έχει δύναμη, ας την απαρνηθεί.

(82) Όποιος είναι κοντά Μου, είναι κοντά στη φωτιά. Όποιος είναι μακριά Μου, είναι μακριά από τη Βασιλεία.

(83) Οι εικόνες είναι φανερές στον άνθρωπο και το Φως που είναι μέσα τους είναι κρυμμένο στην εικόνα του Φωτός του Πατέρα. Εκείνος θα αποκαλυφθεί και η εικόνα Του καλύπτεται στο Φως του.

(84) Όταν βλέπετε το ομοίωμά σας χαίρεστε. Όταν όμως δείτε την εικόνα σας, που έγινε ύπαρξη πριν από σας και ούτε καταλύεται ούτε φανερώνεται, πόσο θα αντέξετε;

(85) Ο Αδάμ έγινε ύπαρξη από μια μεγάλη δύναμη και περίσσεια πλούτου και όμως δεν ήταν αντάξιός σας. Αν ήταν αντάξιός σας, δεν θα είχε γευτεί θάνατο.

(86) Οι αλεπούδες έχουν τις σπηλιές τους και τα πουλιά τις φωλιές τους, αλλά ο Υιός του Ανθρώπου δεν έχει που να βάλει το κεφάλι Του και να αναπαυθεί.

(87) Ταλαίπωρο το σώμα που εξαρτάται από το σώμα: ταλαίπωρη η ψυχή που εξαρτάται από αυτά τα δύο.

(88) Οι άγγελοι και οι προφήτες θα σας πλησιάσουν, δίνοντάς σας ό,τι σας ανήκει. Και σεις να τους προσφέ-ρετε ότι έχετε στα χέρια σας λέγοντας, «Ποια μέρα άραγε θα έρθουν να πάρουν αυτό που τους ανήκει;»

(89) Γιατί πλένετε το εξωτερικό του ποτηριού; Δεν κατανοείτε ότι εκείνος που έπλασε το εσωτερικό είναι ο ίδιος, που έπλασε και το εξωτερικό;

(90) Προσέλθετε σε Μένα, διότι ο ζυγός μου είναι εύκολος και η εξουσία μου ήπια, και θα βρείτε ανάπαυση.

(91) Μερικοί είπαν στον Ιησού: «Πες μας ποιος είσαι, για να πιστέψουμε σε Σένα.» Εκείνος αποκρίθηκε: «Προκαλείτε το πρόσωπο του ουρανού και της γης, ενώ δεν γνωρίζετε τι είναι ενώπιόν σας, και δεν αναγνωρίζετε την πρόκληση του καιρού.»

(92) Να ζητάτε και θα βρείτε. Δεν σας είπα πράγματα για τα οποία ρωτούσατε νωρίτερα. Τώρα θέλω να σας τα πω, αλλά εσείς δεν ρωτάτε πια.

(93) Μη δίνετε ότι είναι ιερό στα σκυλιά, μήπως το ρίξουν στην κοπριά. Μη ρίχνετε μαργαριτάρια στα γουρούνια, μήπως τα κάνουν (.....)

(94) Όποιος αναζητήσει θα βρει και όποιος κρούσει θα του ανοίξουν.

(Εδώ υπάρχουν δύο κενές σελίδες στο χειρόγραφο.)

(95) Αν έχετε χρήματα, μη δανείτε με τόκο. Αλλά να τα δίνετε, έστω και αν δεν πρόκειται να τα λάβετε πίσω.

(96) Η Βασιλεία του Πατέρα είναι σαν μία γυναίκα, που παίρνοντας λίγο προζύμι, το έκρυψε στη ζύμη και έφτιαξε μεγάλα καρβέλια. Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω.

(97) Η Βασιλεία του Πατέρα είναι σαν μία γυναίκα που κουβαλούσε μία κούπα γεμάτη πλιγούρι. Καθώς πήγαινε σ' ένα μακρινό δρόμο, μια μεριά της κούπας ράγισε και το πλιγούρι χυνόταν πίσω της στο δρόμο. Η γυναίκα δεν το γνώριζε, δεν πρόσεξε το ατύχημα. Όταν έφθασε στο σπίτι της, έβαλε κάτω την κούπα και την βρήκε άδεια.

(98) Η Βασιλεία του Πατέρα είναι σαν κάποιον που θέλει να σκοτώσει έναν μεγιστάνα. Πρώτα στο σπίτι του τραβά το σπαθί και το κτυπά στον τοίχο, για να δει αν το χέρι του έχει δύναμη. Μετά σκοτώνει το μεγιστάνα.

(99) Οι μαθητές Του είπαν: «Τα αδέρφια Σου και η μητέρα Σου στέκονται απ' έξω.» Τους αποκρίθηκε: «Αυτοί εδώ που κάνουν το θέλημα του Πατέρα Μου, αυτοί είναι τα αδέρφια και η μητέρα Μου. Αυτοί είναι που θα εισέλθουν στη Βασιλεία του Πατέρα Μου.»

(100) Έδειξαν στον Ιησού ένα χρυσό νόμισμα λέγοντας: «Οι άνθρωποι του Καίσαρα απαιτούν φόρους από μας.» Εκείνος αποκρίθηκε: «Να δίνετε τα του Καίσαρα στον Καίσαρα, τα του Θεού στον Θεό και ό,τι Μου ανήκει σε Μένα.»

(101) Όποιος δεν μισεί τον πατέρα και τη μητέρα του με τον τρόπο Μου, δεν θα μπορέσει να γίνει μαθητής Μου. Επίσης όποιος δεν αγαπήσει τον πατέρα και την μητέρα του με τον τρόπο Μου, δεν θα μπορέσει να γίνει μαθητής Μου. Διότι η μητέρα Μου (.....) αλλά η αληθινή μητέρα Μού έδωσε τη Ζωή.

(102) Αλίμονο στους Φαρισαίους! Είναι σαν τα σκυλιά που κοιμούνται στη φάτνη των βοδιών και ούτε τρώνε τα ίδια, ούτε αφήνουν τα βόδια να φάνε.

(103) Μακάριος ο άνθρωπος που γνωρίζει την ώρα της νύχτας που θα έρθουν οι ληστές, ώστε να σηκωθεί και, αφού οπλισθεί, να τους αντιμετωπίσει προτού μπουν μέσα.

(104) Μερικοί είπαν στον Ιησού: «Σήμερα ας προσευχηθούμε και ας νηστεύουμε.» Εκείνος αποκρίθηκε: «Γιατί, τι αμαρτία έκανα, σε τι υπέκυψα; Όταν ο νυμφίος φύγει από το νυμφώνα, τότε ας νηστεύουν και ας προσευχηθούν.»

(105) Όποιος γνωρίζει πατέρα και μητέρα θα ονομάζεται «γιος πόρνης».

(106) Όταν κάνετε τα δύο ένα, θα γίνετε Υιοί του Ανθρώπου και αν πείτε στο βουνό «Μετακινήσου», το βουνό θα μετακινηθεί.

(107) Η Βασιλεία είναι όπως ένας ποιμένας που είχε 100 πρόβατα. Ένα από αυτά, το μεγαλύτερο, ξεστράτισε. Ο ποιμένας άφησε τα 99 και αναζήτησε το ένα, εωσότου το βρήκε. Αφού κόπιασε τόσο, είπε στο ένα: «Σ' αγαπώ πιο πολύ από τα 99.»

(108) Όποιος πει από το στόμα Μου, θα γίνει σαν Εμένα και Εγώ θα γίνω εκείνος, και τα μυστήρια θα του αποκαλυφθούν.

(109) Η Βασιλεία είναι όπως ένας άνθρωπος που είχε στο χωράφι του έναν κρυμμένο θησαυρό, χωρίς να το ξέρει. Όταν πέθανε, το κληρονόμησε ο γιος του, που επίσης δεν

ήξερε για το θησαυρό και αργότερα πούλησε το χωράφι. Εκείνος που το αγόρασε πήγε και το δούλεψε και ανακάλυψε το θησαυρό. Μετά άρχισε να δίνει δάνεια σε όσους ήθελε.

(110) Όποιος βρήκε τον κόσμο και έγινε πλούσιος, ας απαρνηθεί τον κόσμο.

(111) Οι ουρανοί θα αναδιπλωθούν στην παρουσία σας, καθώς και η γη και όποιος ζει από τον Ένα Ζωντανό δεν θα γευτεί φόβο ούτε θάνατο. Διότι ο Ιησούς διδάσκει: όποιος βρει τον εαυτό του, για κείνον ο κόσμος δεν είναι αντάξιος.

(112) Αλίμονο στη σάρκα που κρέμεται πάνω στην ψυχή. Και ακόμα, αλίμονο στην ψυχή που εξαρτάται από τη σάρκα.

(113) Οι μαθητές ρώτησαν: «Πότε θα έρθει η Βασιλεία;» Ο Ιησούς απάντησε: «Δεν έρχεται με την προσδοκία. Κανένας δεν θα πει «νάτην εδώ» ή «νάτην εκεί». Αλλά η Βασιλεία του Πατέρα είναι απλωμένη στη γη και οι άνθρωποι δεν τη βλέπουν.»

(114) Ο Σίμων Πέτρος τους είπε: «Να φύγει από μας η Μαριάμ, γιατί οι γυναίκες δεν είναι αντάξιες της Ζωής.» Ο Ιησούς αποκρίθηκε: «Θα την καθοδηγήσω, να την κάνω σαν άντρα, ώστε και αυτή να γίνει πνεύμα ζωντανό και να μοιάζει με σας τους άντρες. Διότι κάθε γυναίκα που κάνει τον εαυτό της άντρα θα εισέλθει στη Βασιλεία των Ουρανών.»

Συντομογραφίες

Αποκ	Αποκάλυψις
Γαλ	Προς Γαλάτας
Γεν	Γένεσις
Δευτ	Δευτερονόμιον
Εβρ	Προς Εβραίους
Εκκλ	Εκκλησιαστής
Εφ	Προς Εφεσίους
Θες	Προς Θεσσαλονικείς
Ιακ	Ιάκωβος
Ιω	Ιωάννης
Κολς	Προς Κολασσαείς
Κορ	Προς Κορινθίους
Λ	Λουκάς
Λεβ	Λευϊτικόν
Μ	Ματθαίος
Μρ	Μάρκος
Παρ	Παροιμίας
Πετ	Πέτρος
Πρξ	Πράξεις
Ρωμ	Προς Ρωμαίους
Συγκρ	Συγκρίνετε
Τιμ	Προς Τιμόθεον
Ψ	Ψαλμοί

Παραπομπές

- (1) Ιω VIII 51-52.
- (2) Μ VII 7-8, Λ XI 9-10.
- (3) Λ XVII 21β. Επίσης Δευτ XXX 11-14, Ρωμ. X 6-8.
- (4) Συγκρ. Μ XI 25 = Λ X 21. Επίσης Μ XIX 30, XX 16 = Μρ X 31 = Λ XIII 30.
- (5) Λ VIII 17 (= Μρ IV 22), κ' Μ X 26 = Λ XII 2.
- (6) Μ VI 1-18, Εφ IV 25 Κολσ III 9. Μ VII 12 = Λ VI 31.
Όπως Μ X 26 = Λ XII 2. Μρ IV 22 = Λ VIII 17.
- (8) Συγκρ. Μ XIII 47-50. Μ XI 15, Μ XIII 9 κ' 43, Μρ IV 9 κ' 23, Μρ VII 16, Λ VIII 8 κ' XIV 35, Αποκ. II 7 κ' XIII 9.
- (9) Μ XIII 3-9, Μρ IV 3-9, Λ VIII 5-8.
- (10) Λ XII 49.
- (11) Μ XXIV 35 = Μρ XIII 31 = Λ XXI 33. Μ V 18 = Λ XVI 17. Ίσως Α Κορ VII 31, Α Ιω II 17.
- (12) Συγκρ. Μ XVIII 1 = Μρ IX 34 = Λ IX 46.
- (13) Συγκρ. Μ XVI 13-16 = Μρ VIII 27-30 = Λ IX 18-21. Ίσως επίσης Μ XXIII 8 κ' Ιω X V 15. Επίσης Ιω IV 10-14.
- (14) Λ X 8-9, Μ X 8, Α Κορ X 27. Επίσης Μ XV 11 = Μρ VII 15.
- (16) Λ XII 49-53, Μ X 34-36.
- (17) Α Κορ II 9 (παραπομπή Ησαΐα LXIV, 3).
- (19) Ίσως Ιω XIII 35 κ' XV 8. Μ III 8, Μ IV 3 = Λ IV 3. Επίσης Αποκ. II 7.
- (20) Μρ IV 30-32. Επίσης Μ XIII 31-32, Λ XIII 18-19.
- (21) Ίσως Β Κορ V 3. Μ XXIV 43-44 = Λ XII 39-40. Μ VI 19-20. Μ XII 29 = Μρ III 27 = Λ XI 21-22. Λ XII 35,37, Μ XXV 13. Μρ IV 29, Ίωήλ III 13. Μ XI 15, XIII 9,43.
- (22) Μ XVIII 1-3, Μρ IX 36, Λ IX 47-48. Μ XIX 13-15 = Μρ X 13-15 = Λ XVIII 15-17. 5 Επίσης Γαλ III 28 κ' Εφ II 14-16.
- (23) Μ XXII 14, Ιω VI 70, XIII 18, XV 16,19.
- (24) Ίσως Ιω XIV 4-5. Επίσης Μ VI 22-23 = Λ XI 34 κ' Ιω I 4-9.
- (25) Μ XIX 19, XXII 39 - Μρ XII 31 - Λ X 27 (= Λεβ XIX 18 * Ιακ II 8). Δευτ XXXII 10, Ψ XVII 8, Παρ VII 2, Εκκλ XVII 22.

- (26) M VII 3-5 = Λ VI 41-42.
- (27) Ίσως M VI 33 = Λ XII 31. Επίσης Iω XIV 9 κ' M V 8.
- (28) Ίσως A Τιμ III 16.
- (30) M XVIII 20
- (31) MXIII 57 = Mρ VI 14 & Λ IV 23-24. Iω IV 44.
- (32) M V 14. Επίσης VII 24-5, Ησαΐας II 2.
- (33) M X 27 = Λ XII 3. Mρ IV 21 = Λ VIII 16. M V 15 = Λ XI 33.
- (34) M XV 14, Λ VI 39.
- (35) M XII 29 = Mρ III 27. Ίσως Λ XI 21-22.
- (36) O VI 25 = Λ XII 22. Ίσως M VI 31 = Λ XII 29.
- (37) Iω XIV 22 κ' A Iω III 2. Ίσως Γεν II 25 κ' III 7. M XVI 16.
- (38) Ίσως M XIII 17 = Λ X 24. M IX 15, Mρ II 20, Λ V 35 κ' XXI 6. Iω VII 33,34,36.
- (39) M XXIII 13 = Λ XI 52. M X 16.
- (40) Συγκρ. M XV 13, Iω XΩ 1-10.
- (41) M XIII 12 = M IV 25 = Λ VIII 18. M XXV 29 = Λ XIX 26.
- (43) Ίσως Iω XIV 8-11. Ίσως M XII 33 = Λ VI 43-44. M VII 17-20.
- (44) M XII 31-32 = Mρ III 28-29 = Λ XII 10.
- Λ VI 44-5 = M VII 16, XII 35, XII 34.
- M XI 11 = Λ VII 28.
- M VI 24 = Λ XVI 13. Λ V 39. M IX 16-17 = Mρ II 21-22 = Λ V 36-38.
- M XVIII 19 (Ίσως MXII 25 = Mρ III 25). M XVII 20 (Ίσως M XXI 21 = Mρ XI 22-23) A Κορ XIII 2.
- (50) Ίσως Λ XVI 8, Iω XII 36, Εφ V 8, Α Θεσ V 5. Iω VI 57, Ρωμ IX 26
- (51) Ίσως M XVII 10-12, Iω V 25
- (52) Ίσως Iω V 39-40, VIII 53. Λ XXIV 5 κ' M VIII 22 = Λ IX 60
- (53) Ρωμ II 25 κ' III 1. Ρωμ II 29.
- (54) M V 3 = Λ VI 20.
- (55) M X 37-38 = Λ XIV 26-27. Επίσης M XVI 24 = Mρ VIII 34 = Λ IX 23.

- (56) Ίσως Εβρ XI 38.
- (57) M XIII 24-30.
- (58) Συγκρ. Ιάκ. Ι 12 κ' Ίσως Α' Πετ. ΙΙΙ 14.
- (61) Λ XVII 34 κ' Ίσως M XXIV 40-41. MXI 27 = Λ X 22 = Ιω VI 37 κ' 39, XVII 2,6,9. Λ ΙΙ 49.
- (62) M VI 3.
- (63) Λ XII 16-21.
- (64) Λ XIV 16-24 = M XXII 2-10.
- (65) M XXI 33-41 & Μρ XII 1-8 = Λ XX 9-16
- (66) M XXI 42 (Ψ CXVII 22) = Μρ XII 10 = Λ XX 17. Επίσης Α Πετ. ΙΙ 4-6.
- (67) Συγκρ. M XVI 26 = Μρ VIII 36 = Λ IX 25.
- (68) M VII = Λ VI 22.
- (69) M V 10, Ιω IV 23-24, XVII 17-19. M V 6 = Λ VI 21.
- (71) Ίσως M XXVI 61, XXVII 40, Μρ XIV 58, Ιω ΙΙ 19, Πρξ VI 14.
- (72) Λ XII 13-14.
- (73) M IX 37-38 = Λ X 2.
- (75) Ίσως M XXII 10-14, IX 15 (Μρ ΙΙ 19 = Λ V 34, Ιω ΙΙΙ 29), M XXV 10.
- (76) M XIII 44-46. Επίσης M VI 19-20 = Λ XII 33.
- (77) Ιω VIII 12. ΡΩΜ XI 36 κ' Α Κορ VIII 6.
- (78) M XI 7-8 = Λ VII 24-25. Ίσως επίσης Αποκ. VI 15 (Ίσως Ψ ΙΙ κ' Ησ XXIV 21). M XX 25.
- (79) Λ XI 27-28. Λ XXIII 29. Επίσης M XXIV 19 = Μρ XIII 17 = Λ XXI 23.
- (81) Ίσως Α Κορ IV 8.
- (82) Ίσως Μρ XII 34.
- (86) VIII 20 = Λ IX 58.
- (88) Συγκρ. MVI 27 = Μρ VIII 38 = ΛIX 26.
- (89) MXXIII 26 = Λ XI 39-40.
- (90) M XI 28-30.
- (91) Ιω VI 30. Λ XII 56 = M XVI 3.

- (92) Ίσως M VII 7-8 = Λ XI 9-10.
- (93) M VII 6.
- (94) M VII 8 = Λ XI 10
- (95) Λ VI 34-35. Ίσως M V 42.
- (96) M XIII 33 = Λ XIII 20-21.
- (99) MXII 47-50 = Mρ III 32-35 = Λ VIII 20-21.
- (100) MXXII 16-21 = Mρ XII 13-17 = Λ XX 21-25.
- (101) M X 37 = Λ XIV 26. Επίσης M XIX 29 = Mρ X 29 = Λ XVIII 29.
- (102) Ίσως Λ XI 42-43. Επίσης M XXIII 13-15, 23,25,27,29.
- (103) MXXIV 43 = Λ XII 39. Ίσως επίσης Λ XII 35.
- (104) MIX 14-15 = Mρ II 18-20 = Λ V 33-35.
- (105) MXVIII 12-13 = Λ XV 3-6.
- (108) Ίσως Ιω VII 37.
- (109) Συγκρ. M XIII 44.
- (111) Ησ XXXIV 4. Συγκρ. Ίσως Εβρ Ι 12 κ' Αποκ VI 14.
- (113) Λ XVII 20-21. Ίσως επίσης M XXIV 23 κ' Ιω Ι 25-26.

Βιβλιογραφία

Bell H.I. & Skeat T.C.: *Fragments of an Unknown Gospel and Other Early Christian Papyri*, British Museum, London, 1935

Doresse J.: *Secret Books of the Egyptian Gnostics*, Hollis Carter 1959

Garitte G. & Cerfaux L.: «*Les Parables du royaume dans l' Evangile de Thomas*», Le Museon LXX (σελ . 307-27), 1957

Grant R.M. & Freedman D.N.: *The Secret Sayings of Jesus (with an English translation of the Gospel of Thomas by W.R. Schoedel)*, Collins — Fontana, London, 1960

Guillaumont A., Puech H. Ch., I. Ch., Quispel G., Till W., & Yassah «Abd Al Mashi»: *The Gospel According to Thomas*, Collins, London, 1959

Leipoldt J.: «*Eine neues Evangelium? Das Koptische logische Thomas-evangelium ubersetzt und be-sprochen*» Theologische Lite-raturzeitung LXXXIII (σελ . 481-496), 1958

Puech H. Ch.: «*Une collection de paroles de Jesus recemment retrouvee: l' evangile selon Thomas*», Comptes rendus de l' Academie des Inscriptions et Belles-Lettres, 1957 (σελ . 146-67)

Quispel G.: «*The Gospel of Thomas and the New Testament*», Vigiliae Christianae XI (σελ . 189-207), 1957

Synopsis Quattor Evangeliorum (Ed. Kurt Aland), 9 η Έκδοση 1976, Deutsche Bibelstiftung Stuttgart: Αυτός ο τόμος περιέχει , εκτός από τα τέσσερα Ευαγγέλια , μετάφραση του Θ στα Αγγλικά από τον B . M . Metzger (Princeton Un., N.J.), στα Γερμανικά από τον E . Haenchen (Munster Un.), και στα Λατινικά από τον G. Garitte (Louvain Un.).

Van Unnik W. C.: *Openbaringen uit Egyptisch Zand (De Vondsten bij Nag Hammadi)*, Den Haag, 1958.